

Saksa okupatsiooni periood (1941–1944) põllumajanduses ja maaelus

Kuigi Saksa okupatsioonist on möödas veidi enam kui 70 aastat, pakub ta tänapäeval jätkuvalt huvi. Antud perioodi kohta pole veel kõiki teemasid ammendavalt uuritud. Meid huvitab eelkõige igapäevane maaelu, mis vajab kindlasti põhjalikumat käsitlemist.

Saksa okupatsiooni saabudes loodeti maal paljuski enamlaste läbiviidud korralduste tühistamisele ning iseseisvusaegse olukorra taastamisele. Kuid lootused ei täitunud: ei suudetud heastada sotsialistliku maareformi (1940–1941) käigus tehtud muudatusi, vähesed maainimesed said tagasi omandiõigused. Saksa võim püüdis järjest enam elu maal oma kontrolli alla saada, milleks andis põhjust ka sõjaolukord ning sellest tingitud töajapuudus, tootmis- ja tarbevahendite vähesus, müüginormide täitmise kohustus, põllumajandussaaduste odavad hinnad jm. Võrreldes nõukogude okupatsioonidega toimus saksa okupatsioon maal siiski pehmemalt. Selle väite kinnitamiseks on vaja täiendavat teavet, et anda kõnealusest perioodist mitmekülgsem ülevaade.

Eesti Põllumajandusmuuseum on tõsiselt huvitatud dokumentide (talundi põhiraamatud, omanikukirjad, osturaamatud, viljapeksu päevaraamatud, teated müügikohustuste kohta jm) ja fotode kogumisest saksaajase maaelu kohta. Praegu on veel viimane võimalus koguda mälestusi, sest neid inimesi, kes seda aega mäletavad, on vähe järele jäänud. Enamusel neist pärineb vahetu kogemus saksa okupatsioonist lapsepõlvest ja noorusajast.

Siinkohal anname mõned suunavad küsimused, mis aitavad üht-teist meelde tuletada ja kirja panna. Need küsimused puudutavad kõiki põllumajandusega seotud maainimesi, seetõttu pole igapäevane võimalik kõikidele küsimustele vastata. Valige välja need küsimused, millele soovite vastata. Kui teil on mälestusi, mis otseselt ühegi teemaga ei haaku, kuid mida peate oluliseks jäädvustada, pange needki kirja. Võite üles tähendada ka teiste inimeste mälestusi, lisades andmed nende kohta (nimi, vanus, elukoht saksa okupatsiooni ajal).

Kogutud materjal säilitatakse Eesti Põllumajandusmuuseumis. Et tulevastel põlvtedel sellest materjalist kasu oleks, palume tööde alla märkida oma nime, sünniaasta, elukoha saksa okupatsiooni ajal ja kontaktandmed. Kui Te ei soovi oma andmeid avalikustada, tagab muuseum Teie anonüümsuse.

Suunavad küsimused

- Kirjeldage enda ning oma vanemate elu maal saksa okupatsiooni (1941–1944) ajal (elukoht, tegevused) nii palju kui võimalik.
- Mis toimus maadega sotsialistliku maareformi (1940–1941) käigus, kuidas see Teie peret puudutas? Kas Teil oli talu või kuulus pere uusmaasaajate hulka?
- Mis toimus Teie perega saksa okupatsiooni ajal (saite omanikuõigused, anti maid tagasi, kas läks midagi paremaks või halvemaks)?
- Kas Teie peres kasutati võõrast töajõudu, kas nende seas oli ka sõjavange, millist tööd nad tegid?

- Kas Teie perest oli ka keegi tööteenistuses või sõjaväes (kui pikka aega)?
- Millised olid müügikohustused, normide suurus, kuidas need aja jooksul muutusid, millised olid hinnad?
- Kuidas toimis ühistegevus (masinaühistud, kartuliühistud, piimaühistud jt)?
- Kuidas mõjutas saksa okupatsioon inimeste suhtumist töösse ja omavahelisi suhteid? Palun kirjeldage mõnd juhtumit.
- Milliseks kujunesid suhted kohalike võimudega ja saksa sõjaväega?
- Millisena on meelde jäänud saksa okupatsiooniaeg võrreldes hilisema nõukogude okupatsiooniga?

Mälestused palume saata või tuua Eesti Põllumajandusmuuseumisse, Pargi 4, Ülenurme 61714, Tartu maakond.

Täiendavat infot saab Lembit Karult telefonil 7383818 või e-postiga aadressil lembit.karu@epm.ee.